СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 173. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 27 липня 1935. — VOL. XLIII. No. 173. Jersey City, N. J., Saturday, July 27, 1935. THREE CENTS

УРЯД ЗА НОВІ ПОДАТКИ ВІД БАГАЧІВ

ВАШИНҐТОН. — Демократи, що належать до конгресового комітету для податків, подали до публичного відома програму демократичної адміністрації, що вони її будуть старатися перевести в життя.

Уряд хоче дістати за рік дорогою нових податків 150 міліонів долярів. Задумує він роздобути цю суму через установлення проподатку до особистого доходового податку від ріжних приходів понад 150,000 долярів, через стягання податків від великих корпорацій, через обложення податками великих спадків та великих дарунків.

Републиканці негайно заявили свою опозицію проти цього проєкту та заповіли безпощадну боротьбу проти нього.

ТЕРІ ГОТ УСПОКОЮЄТЬСЯ.

ТЕРІ ГОТ.—Федеральні посередники приспішують свої заходи коло полагодження страйку робітників у фабриках підприємства „Коломбієн Інемелинг енд Стемпинг Ко." Вони хочуть довести до якоїсь злагоди ще цього тижня, щоби в цей спосіб запобігти новим заворушенням, коли майнери, котрі чують велике обурення проти стейтових військ, вийдуть на недільний відпочинок.

Під натиском федеральних посередників більшість фабрик почала наново приймати до праці робітників, що вийшли були на ґенеральний страйк. Рівночасно військова команда почала випускати на волю людей, арештованих за неспокої підчас ґенерального страйку.

Між першими арештантами, випущеними на волю, є два професори літніх курсів у місцевій стейтовій учительській семинарії. Показалося, що один з професорів є вчителем психольоґії та що він підійшов був до страйкарів, щоб дістати від них інформації, які він хотів ужити потім у своїх лекціях психольоґії.

КОРАБЕЛЬНІ ДОКИ В КЕМДЕН ЗНОВ ЗАКРИТІ.

КЕМДЕН (Ню Джерзі). — Підприємство „Ню Йорк Шипбилдинг Корпорейшен" прийшло по дводенній спробі вести працю при помочі страйколомів до переконання, що йому не вдасться удержати руху в своїх корабельних доках без волі страйкарів, та закрило наново свої брами.

Тепер власники закидують департаментови фльоти, що він не постарався полагодити непорозуміння з робітниками.

КАМПАНІЯ УРЯДУ ПРОТИ ПРЕРІЖНИХ ОБМАНІВ.

НЮ ЙОРК. — Перед стейтовим суддею Джаном Фрескі почалася розправа проти двох людей, котрі хотіли вимусити на одній жінці заплачення 10,000 долярів загрозою, що на випадок неподілуху вони покажуть її чоловікови компромітуючу її фотографію. Прокураторія каже, що фотографія була підроблена в цей спосіб, що фотографію жінки, взяту з газети, наложено на іншу фотографію.

Перед судом у Бруклині признався 24-літній Чарлз Джелисон, що він вимушував від уличних перекупнів гроші, представляючи себе за поліцая.

Федеральні аґенти арештували в Бруклині Алфреда Отона Ваґнера, що пробував вимушувати гроші від родин викрадених осіб.

БОРОТЬБА ЗА ЗНОСИНИ МІЖ НІМЕЧЧИНОЮ І АМЕРИКОЮ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент стейту подав свою опінію про недавну відмову нюйорського посадника Ля Ґвардії дати міський дозвіл одному німецькому горожанинови буцімто у відплату німецькому урядови за його переслідування американських горожан. Департамент стейту каже, що посадник міста не мав права цього робити, бо департамент стейту в цій справі ще не дістав ніякої жалоби й нічого не постановив. Посадник міста відмовився змінити свою постанову.

У палаті послів прийшло в четвер за цю справу до гострої перепалки між двома конґресменами. Нюйорський конґресмен Дикстейн виступив з промовою за зірвання дипльоматичних зносин Америки з Німеччиною для протесту проти переслідування Жидів. Конґресмен називав Гітлера „божевільним чоловіком Німеччини". Йому відповів конґресмен Блентон з Тексасу, доказуючи, що Америка повинна дивитися за своїми справами, а не пхати носа в чужі. Він казав, що „джентельмен з Ню Йорку не має уповноваження називати Гітлера божевільним чоловіком Німеччини".

Уряд дав конґресменам до зрозуміння, що Америка не буде робити нової торговельної угоди з Німеччиною, яка признавала Німеччині права найбільше упривілейованої держави.

ЗВАПНІННЯ ЖИЛ І ПОЖИВА.

КЛІВЛЕНД (Огайо). — Д-р Джордж МекҐреґор з Шікаго прочитав на конвенції Американського Союза Остеопатів реферат, у котрім доказував, що недугу артрітіс (звапніння жил) викликує невідповідне відживлювання та що ніякі операції не можуть на неї порадити.

РОЗКРИВАЮТЬ ПАЧКУВАННЯ ІМІҐРАНТІВ.

Іміґраційні урядники в Бруклині попали знову на пачкарів іміґрантів. 38-літній Тодорович Зіван розказав, як пачкарі взяли від нього 100 долярів, обіцявши перевезти його лодкою з Канади до Америки через ріку св. Лаврентія недалеко від Торонта. Він знає, що пять інших людей, що теж платили по сто долярів, справді дісталися через ріку до Злучених Держав та були перевезені троком аж до Рачестеру. Самий Зіван працював уже в Злучених Державах кілька місяців, коли хтось доніс урядови, що він тут пробуває безправно.

БІЙКИ З КОМУНІСТАМИ.

В ночі з 19 на 20 червня ц. р. дійшло в Парижі до завзятої боротьби між комуністами і фашистами. Двох комуністів і трох їх противників тяжко ранили, поліція арештувала кількох учасників.

У Мадриді дійшло до бійки між комуністами і поліцією. Комуністи уладили велику демонстрацію, щоб заманіфестувати свої симпатії до 65 учасників жовтневої революції, яких тепер судить військовий суд в Овіеді. Коли поліція почала розганяти демонстрантів, дійшло до стрілянини, підчас якої тяжко ранили трох поліцаїв. Їх стан безнадійний. Поліція перевела численні арештування в Мадриді.

Підчас бійки поліції з безробітними, які вдерлися до польського консуляту в Ліль (Франція), тяжко ранили двох безробітних Поляків.

ЖІНКА ЛЕНІНА АРЕШТОВАНА.

Фінські і шведські часописи повідомляють з Москви, що там арештовано вдову по Леніні, Надію Константиновну Крупську. Крупська була дуже діяльна як організаторка комуністичної партії і в значній мірі причинилася до того, що Ленін став вождом большевизму.

ПРИРІСТ НАСЕЛЕННЯ В СОВЄТАХ.

Московський кореспондент „Обсервера" повідомляє, що за офіціяльною статистикою природній приріст населення Совєтського Союзу дійшов торік до 4 і пів міліона душ.

ЖАРТИ ГРОМУ.

З Праги повідомляють, що в часі бурі в Чехословаччині ґрім зірвав з одного дому електричний годинник, розбив у кухні всі горшки і всі скла в домі, зірвав частину даху і вбив пса, що сидів у буді на ланцюху.

НАРЕШТІ БУДЯТЬСЯ.

Село Білокриниця, пов. Збараж, що досі числилось до найбільше спольщених сіл збаразького повіту, починає поволі будитися зі сну. В понеділок, 20. травня ц. р., основано там при Кружку „Р. Ш." самоосвітній гурток у числі десять осіб (сама молодь), який такий з місця взявся до праці. Гуртком проводить п. Гнідий, місцевий дяк. Моральну опіку над гуртком обняв о. Осип Куровець. Маємо надію, що всетаки Білокриниця, на яку вже тільки рукою махають, дасться переродити і покаже врешті своє українське обличе.

ДІТРОЙТСЬКА „ЧУЖИНЕЦЬКА БІБЛІОТЕКА" ПОШИРЮЄ РОБОТУ.

Так званий Департамент Чужих Мов публичної бібліотеки в Дітройті, Мишиґен, від 1-го липня цього року відчинений 6 днів у тижні, включно з середою.

Цей департамент міститься при так званій бібліотеці на долині міста („давнтавн лайбрері") на розі вулиць Ґратіот і Фармер.

Цей відділ має теж збірку українських книжок.

ПІДКОПАНА МОСКВА.

Міська управа в Москві, не зражена першими катастрофами, які склалися в підземній залізниці, рішилась на будову другої й третьої підземної лінії. Перед кількома днями розпочались уже підземні роботи. Нові тунелі підземних залізниць будуть перехрещуватись з давніми під або над ними. В деяких місцях тунелі будуть поведені один над другим. Новий будівельний проєкт викликав серед населення в Москві поголоску про плянове підкопування міста.

ПІВ РОКУ ВЯЗНИЦІ ЗА ЗВЯЗКИ З ВЯЗНЯМИ.

Перед окружним судом у Станиславові відбулася розправа проти Теодора Найдича, студента прав, який відсиджує кару за поширювання нелеґальної літератури. Акт обвинувачення каже, що підсудний Найдич був звязковим між 16 арештованими за приналежність до ОУН та за плянований напад на почту в Надвірній і свідками, яких покликали у цій справі. Підсудний Найдич порозумівався з одним з арештованих при помочі азбуки Морза, яку вистукував до стіни. Суд засудив Найдича на пів року вязниці.

ТАКОГО ЩЕ НЕ БУЛО.

В Брониці, пов. Дрогобич, відбулися загальні збори кооперативи „Єдність". По зложенні звітів з діяльности та ствердженні, що біляне замикається стратою 50 зл., бо невисліджені злодії обікрали кооперативу на 120 зл., і широкої дискусії приступлено до зміни статуту.

Наразі дався чути верещ: „К...а ваша маць, заберай мі сен єден з другим, бо вам бжухи розпруєн". В сінях кооперативи, де стояли люди, що не змістилися в хаті, якийсь завадіяка почав витручувати людей із сіней, бити та копати. Показалося, що такого хуліґанського вчинку допустився знаний у селі авантурник Жид Йосько Маґер, син Мортка, який недавно вийшов з криміналу. В руках тримав він ніж, 30 цм. довгий, біля нього були також два знані в селі авантурники. Люди розбіглися і в той спосіб Жид Йосько перервав спокійний хід нарад кооперативи.

Спитаєте, на що він це зробив? Річ проста. Наша кооператива є конкуренційною установою для сусідньої крамниці Жида. Жиди хапаються всяких способів, щоб знищити наші крамниці, бо вони їм перешкаджають у наживі між нашими людьми. Що Жид усіми способами старається знищити конкурентів, то цьому нема що дивуватись. Але такого ще не було, щоби 50 здоровими мязами людей втікали перед трома авантурниками.

З БРАЗИЛІЙСЬКИХ ГАРАЗДІВ.

Бразилійська „Праця" пише: Звірський злочин у Ріо дос Патос Прудентополіс! У вівторок, 25 червня ц. р., в 8-мій годині вечором, два чорні осібняки, мабуть замасковані, прийшли до хати старого кольоніста Войтиха Вівюрки і по звірськи вбили його, покалічили його стареньку жінку Гафію й ограбили пять контів у грошах. Жінка тяжко ранена і бореться зі смертю. Вівюрки є родом із села Чистилова, повіт Тернопіль.

ПОВІНЬ ФАЛЬШИВИХ БАНКНОТІВ У НІМЕЧЧИНІ.

Німецька преса бє у дзвін на тривогу з приводу масового наплину до обігу фальшивих 50-маркових банкнотів, здебільша у південній і західній Німеччині. Фальшиві банкноти так добре підроблені, що тільки спеціялісти можуть пізнати їх як фальсифікати.

Вже в січні ц. р. влада ствердила в Дісельдорфі в обігу кількасот фальшивих 50-маркових банкнотів. В останній часі фальшиві банкноти залили формально міста Манґгайм, Штутґарт і Мінхен. Невикрита ватага фальшівників друкує свої підроблені 50-маркові банкноти на оригінальнім банкнотовім папері на зразок банкнотів з дати 11. жовтня 1924. р. Тому, що дотепер не вдалось викрити фальшівників, дирекція німецького банку призначила 3,000 марок нагороди на вказання сліду фальшівників. Якщо слідство не доведе до цілі, німецький банк стягне всі 50-маркові банкноти з датою 11. жовтня 1924. р.

ПОВОРОТ З РОСІЙСЬКОЇ НЕВОЛІ.

До села Беріжки під Ополем на Шлеську вернувся перед кількома днями Франц Баруцький, колишній вояк німецької армії. Баруцького вважали віддавна небіжчиком. Аж в останніх часах він явився в німецькому консуляті в Москві і постарався за документи, що уможливили йому поворот додому. Працював в одній фабриці під Москвою. Дома видивились на нього як на небіжчика, що встав з гробу.

ЗАТРОЄНИЙ ЧАЙ.

Карний трибунал у Львові розбирав справу Антона Садузи, що служив у маєтку інж. Хшановського в Лелехівці біля Янова, пов. Городок. Потягнено його до відповідальности за те, що 11. січня ц. р., подаючи в домі пп. Хшановських чай лісничому Невядомському, розпустив у чашці сірковий квас. Одначе Невядомський не проковтнув цього чаю, попаривши собі тільки рот. Садуза звернув спершу підозріння на служницю Хшановських, але у слідстві признався до вини. Між обвинуваченим і лісничим була від довшого часу ненависть у звязку з особистими порахунками. Садуза ненавидів Невядомського за те, що він приловив його на крадіжі, а Невядомський не міг забути, що Садуза заскочив його в якійсь еротичній ситуації. Затроєний чай вислано до хемічної аналізи до Львова, яка випала в некористь обвинуваченого. Психіятри ствердили в нього низький ступінь умової нормальности й тому засуджено його на два роки арешту в заведенні для умово хорих.

УКРАЇНЦІ НА СПІЛЬНІЙ ГОСТИНІ З МІНІСТРОМ КОСЦЯЛКОВСЬКИМ

ЛЬВІВ. — На закінчення побуту міністра внутрішніх справ, Маріяна Зиндрам-Косцялковського, у Львові львівський воєвода, Ґ. Беліна-Пражмовський, улаштував у вівторок, 9-го липня, в 7-мій годині вечором, у воєвідській палаті товариський чай для представників львівських громадських, господарських і наукових кол. Крім представників місцевої цивільної та військової влади, судівництва й прокуратури, львівської самоуправи та високого шкільництва взяли участь і представники духовенства, господарських, культурних, фінансових і торговельних організацій.

Українські громадські, господарські та культурно-освітні й наукові чинники репрезентували на цих сходинах: о. мітрат ректор д-р Сліпий, о. Ковальський, о. д-р Лаба, през. д-р Кость Левицький, през. В. Децикевич, проф. д-р Іван Раковський, сен. Ю. Павликовський, ред. Василь Мудрий, ген. секр. Володимир Целевич, інсп. Володимир Кузьмович, інж. Юліян Мудрак, інж. Андрій Палій, ред. Іван Кедрин-Рудницький, інж. Хроновят, дир. Іван Мартюк, пос. Мілена Рудницька, пос. д-р Степан Біляк, пос. Дмитро Великанович, д-р Р. Дашкевич і дир. Семен Маґаляс.

МІНІСТЕР КОСЦЯЛКОВСЬКИЙ ПРО СВОЮ ПОДОРОЖ.

ЛЬВІВ. — Перед своїм виїздом зі Львова міністер Косцялковський приняв редактора аґенції Всхуд і сказав:

„Мій шість-денний побут на терені трох південно-східних воєвідств присвячений був обсервації цілої низки проблем, що торкаються цієї частини краю. За шість днів я мав спромогу в ріжних місцевостях стрінутися з представниками державної адміністрації та польського й українського громадянства. Зокрема я міг приглянутися зблизька господарським справам, до яких привязую велику ваґу".

„Чи ви пане міністре, цікавилися теж національними справами?"

„Національні справи, відповів міністер, творять спеціяльну журбу мого ресорту. І в цьому напрямі я ствердив поглиблення поправи відносин, що повинно бути в інтересі українського й польського громадянства".

МУСОЛІНІ ЗМІНЯЄ ТАКТИКУ. ГОДИТЬСЯ НА МИРОВИЙ СУД.

РИМ. — Дня 25-го липня минав речинець, що в нім Мусоліні мав заявитися, чи він годиться на рішення спільного італійсько-етіопського мирового суду в спорі обох держав. Колиб не згодився, тоді вирішенням спору малаб занятися Ліґа Націй. В останній хвилині перед упливом речинця вислав Беніто Мусоліні, як італійський міністер закордонних справ, телеграму до секретаріяту Ліґи Націй у Женеві з заявою, що він годиться на вирішення спору мировою комісією, як це постановила Ліґа Націй на засіданню Ради 25-го травня. Мусоліні також надіється, що не треба вже скликати Ради Ліґи на 31-го липня.

КОМУНІСТИЧНИЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ СОЮЗНИКОМ РОСІЇ ПРОТИ НІМЕЧЧИНИ.

МОСКВА. — У четвер, 25-го липня, зібрався семий конґрес Третього Інтернаціоналу. Вибрали наперед Комітет Керування, до якого ввійшли з Америки Вілям З. Фостер і Ирл Бравдер. Прибули 400 делеґатів із 50 країв. Наради відбуваються тайно. Дещо з нарад оголошується в комуністичній „Правді". Отже оголошено, що Третій Інтернаціонал зміняє фронт, бо перестає безоглядно поборювати ліберальну буржуазію, хоче її тепер ратувати й зробити своїм союзником у боротьбі проти фашизму, який найбільше розвинувся в Німеччині й грозить війною проти совєтської Росії. Пропаґанду за міжнародню революцію проти буржуазних держав спинено на якийсь час, щоб не відчужувати ті держави від СССР. Появу Сталіна оплескували делеґати 15 мінут.

НОВИЙ ПОДАТОК НА ЗБІЖЕ В РОСІЇ.

РИҐА. — Сюди наспіли вісти, що совєтський уряд наложив новий податок на збіже у висоті 20 відсотків. Від селян купують метричний сотнар жита по 102 рублі, пшениці по 141 рублів, а продають селянам на засів жито по 130 рублів, а пшеницю по 150 рублів за метричний сотнар. Млини мусять платити ще 20-відсотковий податок до тої ціни. Готовий хліб продають у Москві по одному рублеви за кільоґрам чорного житного хліба, а по два рублі за пшеничний хліб.

НІМЕЧЧИНА ЗАСУДИЛА ПЕРШОГО КОМУНІСТА ЗА ЗРАДУ ДЕРЖАВИ.

БЕРЛІН. — „Народний суд" засудив на смерть за зраду держави першого комуніста, Рудольфа Клявса. Суддя, видаючи присуд, сказав, що він „непоправний комуніст і дикун". Йому відрубують голову топором. З ним засудили на 29 літ Еву Ліпольд за „фанатичний комунізм". Кількох інших комуністів покарали вязницею від 4 до 9 років.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$ 2.00	One year	$ 2.00
На пів року	$ 1.25	Six months	$ 1.25
В Джерзи Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ҐЕНЕРАЛЬНИЙ СТРАЙК

У місті Тера Гот, в стейті Індіяна, робітники знову вжили в боротьбі за поправу своєї долі цього рідкого засобу: ґенерального страйку.

Вжито його в боротьбі між одною емайлерською фірмою та її робітниками за признання юнії, що довело до страйку ще 11 тижнів тому. Щоби помогти цим робітникам, багато місцевих робітничих юній викликали на страйк своїх робітників. Було цих юній так багато, що на страйк вийшли просто всі робітники. Потвердили цей страйк доривочні збори близько пів сотки юній, що разом мають коло 20,000 членів. Хоча центральний місцевий заряд робітничих юній не забрав голосу, а тимсамим страйк властиво був тільки страйком для симпатії, а не страйком ґенеральним, всетаки велике число юній, зацікавлених боротьбою, дає певну основу називати його ґенеральним.

Страйк відразу показав велику солідарність робітників. Робітники покинули роботу в такім числі, що все промислове життя було просто спаралізоване. Перервано комунікацію. Закрито крамниці. Устала торговля. Тяжко було дістати молока й леду. Закрито ґазолінові стації й автомобілісти, як хотіли дістати ґазоліни до авт, мусіли їхати до інших місцевостей.

Можемо догадатися, які клопоти для людей викликали такі умовини. У місті було певно немало людей, що терпіли від такого страйку. Очевидно, робітники розуміли це обурення. Вони могли відповісти, що це є мимохідні наслідки боротьби між підприємцями й робітниками. Зарадити цьому можна лише на два способи: Один спосіб у тому, щоб громадянство не допускало до таких критичних прояв. Розумне громадясство може це зробити в цей спосіб, що придумає способи полагоджувати непорозуміння між підприємцями й робітниками в розумний спосіб. Друга зарада може бути така, що робітничі юнії, рішаючися на ґенеральний страйк, рівночасно беруть на себе виконування цеї всеї суспільної служби, що конечно потрібна до життя.

Тері-готське громадянство не доросло ще ні до одного, ні до другого. Терпіння, які за собою потягнув ґенеральний страйк, застрашили й уряд і широку публику. Всі накинулися на страйк, Навіть робітничі юнії кинулися відкликати зовсім удатний страйк, немовби подекуди признаючи свою помилку в його викликанню.

Одначе страйк мав деякі виразні лєкції. Він показав робітникам, яку силу вони мають у зорганізованій акції. Він показав їм, як заголюкане є американське громадянство на вид такого видовища, як ґенеральний страйк. Вони зрозуміли теж, що ґенеральний страйк є небезпечна зброя, котрої вживати можна хіба тоді, як робітники готові з цього тягнути всякі наслідки.

ПОТЕНЦІЯЛЬНІ СИЛОВІ ФАКТОРИ У ВІЙНІ

(3)

Щоб добути гроші у власному краю, на це кождий уряд має багато засобів: примусові позички, підвищення податків, особливо посередніх, продаж відповідних державних бондів, примусовий курс для паперових грошей і вкінці інфляція. Цю останню примінювано в світовій війні дуже часто. Публика думала, що пущені в обіг банкноти принайменше не стратять своєї вартости в державах, що вийдуть з війни побідниками. Одначе заломання валют у всіх державах, що брали участь у війні, і воєнний досвід значно обтяжать того роду операції.

Тому фінансування війни, передовсім довгої війни, буде дуже важним питанням. Треба сказати, що таке фінансування буде тим лекше, чим здоровіше є фінансове положення краю в часі мира, чим менші внутрішньо-державні довги, чим більші є резерви в готівці і металю, чим більше покриття гроша в обігу, чим міцніше зорганізоване банківництво та чим кращі є звязки з чужими валютовими інституціями, а вкінці воно буде залежати від того, в якому ступні уряд зумів добути собі приязність чужини і піднести жертвенність власного громадянства.

Булоб недоцільним і необережним давати якісь певні дані щодо фінансової сили якоїсь держави у війні. Зате поза всяким сумнівом стоїть факт, що орґанізація оборони краю у високій мірі залежить від багатства краю. Отже багатство можна спокійно назвати головним силовим фактором у війні. Чи то при озброєнню в вузькому значінню того слова, чи при вдержанні сталих військових сил, чи в закладанні складів із запасами матеріялу, поживи та сирівців — у всьому цьому межі творять готові гроші. З тої причини найкращим засобом обмеження зброєнь булоб зниження видатків на оборону краю. Але при цьому требаб створити можливість догляду й unеможливлення замаскованих видатків на ту саму ціль.

Кожду війну попереджує певний час високих політичних напружень. У теперішньому часі розсварені держави боронять справедливість своїх вимог перед Союзом Націй або перед публичною опінією світа, щоб собі забезпечити відповідну поміч. Робити собі з того великі надії — занадто небезпечно. Нема ніякої певности, що публична опінія заявиться за нападену країну. Власні інтереси все будуть панувати над почуттям інтернаціональної солідарности. А крім того публична опінія буде стояти підо впливом всякого роду пропаґанди.

Отже потенціяльними факторами у війні буде слава якогось краю, його повага, круг приятелів, яких він зумів собі звербувати, вплив преси та літератури і вкінці орґанізація самої пропаґанди.

Для всякого краю дуже важні не лише союзи з краями, яких інтереси є рівнобіжні з даним краєм, але й те, чи певні уряди поставляться до справи невтрально, чи ні, чи можна буде розраховувати на приязність певної частини підданих чужої держави.

Така поміч може в дальшому перебігу справ довести до чинної військової співпраці. Вона може дати себе відчути і в фінансовій та господарській ділянці. Про можливости позичок ми вже згадували. Також в области господарства може виказатись політична приязнь із якоюсь країною. Нпр. якась країна може постачати по дешевих цінах бракуючі сирівці. Така приязнь стає потенціяльним фактором у моменті замкнення шляхів постачання потрібних сирівців з кольоній або від сусідів.

Тому могутність якоїсь держави в часі війни не можна оцінювати незалежно від зовнішньо-політичного положення даної держави.

Внутрішнє положення відіграє ще може і більшу ролю. В більшости випадків можна буде створити одноцілий фронт у нутрі краю. Ніякий нарід не пічне війни, коли не думає, що на нього нападуть інші та що добре право є по його стороні. Таке переконання може відповідати дійсности або можна його втиснути в нарід зручно поведеною пропаґандою.

Внутрішньо-політичні потенціяльні силові фактори полягають дальше на постійности факторів політичних, на однородности населення та на його сполегливости. Чужі прищельці, національні меншости або несполегливі кольоніяльні народи означають момент слабости, що дає багато до думання про успішність самої війни. Такі частини населення замісць того, щоб дати доброго жовніра і добру робучу силу, будуть відбирати частину сили з фронту на те, щоб серед них удержати порядок.

В розвою річей нема ніякого такого елементу, який би в часі війни не причинивсь до побіди. Деякі з елементів є навіть вирішальними. Це вказує, що загальне зрозуміння потреби оборони не можна покладати лише на саму військову силу. Коли якась держава розбудовує свою господарську і фінансову потужність, то можна сказати, що вона зброїться, і то зброїться більше, якби зброїлась тоді, колиб творила нові дивізії.

Для малих держав, які мають слабі засоби, існує подвійно велика потреба використати все можливе, що лише в неї є. Така потреба є обовязкова і для багатої держави. Можна пробувати перевести мобілізацію без підготови. Це вказала остання війна. Але таке поступовання має крім усяких інших ще й ту невигоду, що мобілізація всіх потенціяльних факторів війни йде дуже поволі, заки машина розрухається на добре. Нападена держава може собі дозволити на час лиш у такім випадку, як має до цього відповідні простори і відповідне положення. Страта на часі у війні коштує не лише гроші, а й людське життя.

Отже старанне приготування скорої переустанови потенціяльного зброєння в дійсні засоби боротьби на всіх областях життя творить побіч військової мобілізації у вузькому розумінні того слова основу оборони краю.

До того треба замітити ще таке: край, що розбудовує своє господарство в мирі згідно з бажаннями воєнної обставини, збуджує в інших підозріння, що він підготовляється до наступу. При цьому існує небезпека, що він може перерахуватись. Через насильну зміну природнього господарського розвою можна дуже легко пустити в непевну гру господарську дозрілість як дісний воєнносиловий фактер.

Цієї замітки не треба розуміти дослівно. Певного роду галузі воєнної індустрії все треба попирати, а іншим треба давати підмоги. Одначе в засаді треба шукати такої розвязки справи й орґанізації оборони краю, щоб з нормальних мирних умов витягнути для війни якнайбільші користи. Перестерігання того правила й обовязкова одногідність факторів господарського, політичного і військового розвязують уже заздалегідь низку питань при мобілізації живих сил народу для війни. Все це може бути розвязане через співпрацю і добру волю всіх і вся в державі.

(Подав за книжкою „Оборона краю і її новочасні передумови", з французького, М. С.).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

СЕНЗАЦІЙНИЙ БІЙ З БИКОМ В ЕСПАНІЇ.

Еспанські ґазети розписалися недавно про один бій з биком. Для подорожнього по Еспанії міг би бути сензацією такий бій з биками на сцені великого цирку. Для Еспанців, котрі любуються в таких боях з биками, сензації в бою вже нема. Цим разом сензація була в тому, що бика не вбито, але помилувано.

За старою засадою: як пес людину вкусить, то в тому нема новинки. Зате як людина вкусить собаку, то тоді є новинка.

ВІДЗНАЧЕНИЙ БИК.

Пишуть еспанські ґазети на перших сторінках про того сензаційного бика, що він боровся на арені так відважно, щоб вся публика зажадала, щоб його помилувати, себто щоб ніхто з борців проти биків його не вбивав.

І кажуть ґазети, що бика справді пустили на пасовиско — неначе на пенсію за його відвагу.

Яку ціль має це відзначення, тяжко вгадати. Чи має воно нагородити бика? Хібаж він знає, що це йому нагоррода, та ще за відвагу? Чи може це приклад для інших биків? Хібаж бики ґазети читають? Научка це для людей, що відвага поплачує? Хто буде собі брати приклад з бика, та ще з такого, що на сцені проти людей зі шпадами бється?

ВСЕ ЗАЛЕЖИТЬ...

Перед один міський суд у Великім Ню Йорку пізвано власника коршми за те, що в його коршмі співаки й гості своїм галасом не давали сусідам спати.

Станули на суді позовники, й почали розказувати, якто в коршмі співаки співають, музика грає, а гості плещуть у долоні так, що сусіди не можуть ночами спати.

Власник предложив на суді свідків, котрі посвідчили, що представлення й забава в коршмі зовсім пристойні і спокійні. Свідки представлялися за визначних громадян, а декотрі за громадських діячів і діячок.

Судця спитався свідків, де вони живуть. Показалося, що вони всі живуть далеко від коршми. Тоді суддя сказав: „Як так, то видно вся справа обертається коло того, чийого вола бють та чию нагнітку натоптують".

Себто, як нашого вола ріжуть або нам на нагнітку стають, то ми кричимо; а як чужого вола ріжуть або іншим людям на нагнітку стають, то ми маємо казати, що „моя хата з краю і я до того не мішаюсь".

СПРАВДІ СПРИКРИЛОСЯ ЖИТТЯ?

У Питсфілді, в стейті Месечусетс, одному 30-літньому чоловікови спрокрилося жити до того ступня, що він постановив відібрати собі життя. І таку тверду постанову повзяв у цій справі, що виліз на 40 стіп високу вежу, щоби дістатися до елєктричних дротів зі страшенною елєктричною силою. І як тільки діткнувся дроту, впав на землю, поражений громовиною. І покалічився більше упадком, ніж від електричної сили. Лікарі заповідають вилікування.

Здавалось би, що чоловік був дуже завзятий на своє життя, коли ліз аж сорок стіп на вежу. Одначе чому він так легко за дріт хапав? Відомо, що людина нераз удає, що робить одно, а робить щось зовсім інше.

Як нарід каже: шукає й Бога просить, щоб не знайшов.

ТЕЖ САМОГУБЕЦЬ.

Знаєте нашу приказку про чоловіка, котрий повісився на вербі. Але йде баба попід вербу й побачила його.

„А що ви там, чоловіче, робите?" — питається.

„Га, що? Тяжко було жити, то й повісився", відповідає чоловік.

„Та як ви повісилися? Попід пахи? Як уже хотіли вішатися, то було за шию", кепкує баба.

„Ага, за шию!" — гукає чоловік з дерева: „Пробував і я попід шию, та дихати тяжко".

ПОДЯКА.

Я нижче підписана члениця від. 48 У. Н. Союза в Плейнс, Па., складаю щиру подяку головним урядникам нашої організації за уділення мені допомоги з фонду запомового в сумі $25, котрі стали мені великою помічю у моїй недузі. Бажаю якнакращого успіху У. Н. Союзови. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Матрона Крива,
Вілкс Баре, Па.

— Ви чого посварилися з панею Всезнайською?

— Погадайте собі: вона сказала, що ми подібні до себе як дві краплі води.

— А, то добре! При найближчій оказії „випє" і від мене.

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина І.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

6)

Воно то й тепер. От дай Боже, трапиться яка десятина під боком. Не купиш — гріх. Великий вчиниш гріх, бо ще рік-два і за землею посвищи. В Сибір підуть шукати, а дітвора росте. А як його купити? Корови збудешся, а залишишся з ялівкою. Дітиська цілий рік без молока, а цеж звісно вже... Веприка позбудешся, знов таки за свіжину в святки забудь, бо хоч воно й запас у бодні деякий і є, та всетаки того не вистарчить на довго. Та нічого його не вдієш. Мус є мус. Воно то, чоловікові й стягнутися не пошкодить, коли пішло вже про придбання поля шматка. Витрусиш все. І хліб, і до хліба, а сам цілий рік картоплю жуй.

Хіба, що карі лошаки продати та якісь дешевші, старші шкапки купити? Отак, аби снопа з поля стягти та заволочити рілю. А опісля якось то буде. Хоча, що то значить — господар без доброї коняки? А мабуть таки прийдеться це зробити. Десятина поля напевно коло пять соток коштуватиме. О, то напевно. На це... Та хто його зрештою знає. Напевно прийдеться й корівки та ще й обидві загнати. Може карбованців стопятнадцять- двадцять можна буде взяти. За годовану льоху, як ще не спаде ціна... ну, може карбованців сорок, а й то сумнівно. Та від заміни коней яких двадцять рубликів перепаде. А пашня цього року відомо. Змокло все, поросло. Куди воно. Більш на півсотню ніколи не можна сполягати. До цього, як докинеш тих тридцять рубликів, які чоловік копійку до копійки складав, дітям від губ відривав, чобота ніколи людського на нозі не мав... Як зложити це все, ну то й може половинка потрібного набереться. Алеж це значить до сорочки стягнутись. А де другу половинку вишпортаєш? Хм... Легко сказати: двісті пятьдесят карбованців. А пробуй їх нинька дістати. Чекати хіба до другого року? А дітиська тимчасом пухніть. Ростіть, як поросята на картоплі. А після з такої дитини праці вимагай, сили від нього чекай. А про яку там лахманину й не згадуй. Володько он вже світить колінками, а треба б щось дитині справити. Принаймні, як між люди вилізе. Хведот то сидітиме ще пару зим на печі. От вже інша сторія з Василем. Чейже до школи лазить, ніяково, щоб дитина темною залишилася, а тутка і школа Бог відає де. Попотьомбай но що дня милю туди та милю назад. Прийдеться таки ликами запасатись та постоли плести. Мусить переходити вже ту зиму і в постолах. Що подієш? Що при такій дорожнечі? І чи вистарчить для такого хлопця того чобота? Де там. Аби то ще воно обережно, обачно. Атож де тільки льоду шматок, то й ковзне. По храпі, по мокрому, після не обшкрябає чобота, не висушить. Там шкорбне, там шпирхне і чобіт як горить. У мене он (і він гордо показував при цьому на свої широконосі тяжкі, на військовий зразок, чоботиська). У мене он третій рік чобіт, а ще дивись... Має він хоч одну латку? А там підметку підоб'ю, підлатаю і ще з рік виходить. Бувало, парубком ще був. Думаєте, бачив того чобота? Постоли. Як був який чобіт, то хоронив його тільки до церкви по років пять одного. Тепер же... Ще рік не минув. Дивись. То закаблук відлітає. То зуби шкирить... Все на згубу, все на пропало.

Так розважає старий. Розважає, міркує та все головою покручує. Все воно звідки не зайдеш, скрізь скупо.

Настя з Володьком пішли „до батьків", а звідти підуть на „вечірню" до манастиря. Матвій довго бавився з Хведотом, який дуже скидається на батька, „тільки такий крикун, як мати", а опісля лишив його самого в хаті, а сам пішов поле та садок оглянути.

Садок свій оглядає і рано, і вечором, і завще, коли тільки має вільну хвилину. Знає його, як жид свою кишеню. Кожне деревце, кожний кущик, кожна врешті галузка в нім йому знайомі. Все то його руками виплекано, все то виховано, все то обчищено, все то опоряджено. Від світання до смеркання готовий він тут сидіти, але часу на то обмаль. Радо би і бжолу тут завів та вона догляду потрібує, а йому ніколи. Радіє він десь глибоко в собі якоюсь особливою матвієвською радістю. Ніхто її не помічає, і не помічав він мабуть і сам її, але радість та велика. Воно то й радіти є чого.

Пригадати тільки, як то, будучи ще в гурті, зносив він зо всіх усюдів дичечку до дичечки, шкілку зробив, тицяв їх там, заливав, оповивав і от тепер полюбуйся. Пощіпив сам (ото, він ще потрібує там когось!), перевіз на хутір, з садівником манастирським порадився і посадив деревця по людському. Не густо. А сорти все які! Самі, можна сказати, найкращі: золоті, зелені та білі ренети. (Ці можуть довго лежати, гарно пахнуть і мають добрий збуток. Особливо зелені ренети). Опісля цеголки, яцківки червонобокі — солодкі, тарольки (ах, як пахнуть! А долежать часом до масляної). Виноградки. (Це не яблука, а щастя. Великі — пів хунта кожде). Зорі, довгощепи. Все це сорти зимові. Літніх яблок Матвій не садив, бо „який з того толк". Не продаси, а засушити не встигнеш. Отак сюди-туди, облетить, побється, погниє... От ще райки з літніх, та й то ці вже більше осінні. Ці вже можна й продати. Папірівки добрі. Нічого сказати, але ніякого з них толку. Дві всього і має їх Матвій у свому садку. Грушок, як то для себе — досить. Цукрівки, варшавки, попаді. З зимових — хунтівки та бери. О, ці два сорти. Оце грушечки. За них можна часом грошики лупнути. Всього дерев понад сотню. Вже от під овочами погнулись. „Своєї фрукти доволі вже, а цеж всього кілька років". Тутже й шкілка при саді. Думка така, що садок розростеться і засадиться ціла підсоння десятина. Пригодиться колись.

Глянеш на таку працю — око радіє. Все на місці. Все виплекане. Огорожа одна чого варта. Найкращі для неї лати у лебедському лісі вибирав. Навколо вишнями обсаджено. І затишно для саду і корисно. Вишні вродять і продати навіть дещо можна буде.

Так, то так. Але що то з тією дітворою буде? Четверо вже їх. А хто може заручити, що й ще одно не прибуде? Хоча Матвієві й під пятьдесять та „баба" його сім літ молодша. Ну, по одній десятині кождому... Що то є? Починай кожна, дитино, зпочатку ту каторгу, яку прожив твій батько.

Добре, бувало, хоч лекше було прикупить, а тепер ціни на землю просто таки до неймовірности зросли, а по часі й ніякої не стане. Брак землі — це бачить всякий... Оце повикуплюють уже останню, а то там, що у дворі ще пара сотень десятин. Що то є для такого, як Дермань на чотири тисячі подвір — села? По клаптику розірвуть.

Матвій зупиняється за садком і окидає зором прилягаючу до його саду нивку либедця Григорчука. Ходять поголоски, що він її продати хоче. Думка про неї вже не виходить з Матвієвої голови, хоча ціна її мабуть куслива... О, кусслива. Рубельків круглих з пять сотень закотить. Але не купити її, це значить краще не жити. Деж то видано. Під порогом, межа в межу. Поле вироблене, вигноєне, під сонцем.

І Матвій навіть пройшовся по тій, уже зябльованій нивці, розчавлюючи тяжким чоботом більші груди, ніби то вже його те поле. Порою навіть спиняється, щоб підняти якусь дернюку і, витрусивши її з землі, викидав на межу. Земелька свіжа, пахуча. Бабине літо по скибах поснувалось.

І коли Матвій зійшов з Григорчукової нивки і уважно занявся підпорою одної гіляки на щепі, яка занадто гнулася від тягу овочів, в той час його поздоровив здалека хрипливий баритон чоловічого голосу.

— Помайбі!..., дядьку Матвію!...

Матвій піднімає голову.

(Далі буде).

Злоба.

— Вертаюсь від пані Веснянкової, що має інститут краси.

— Я зараз додумалася, що ви не застали її дома.

—o—

Канарки.

Учитель питає в школі:

— Пощо, Івасю, ми тримаємо канарків?

— Щоби не втекли, прошу пана.

ЗАСОБИ Й МОЖЛИВОСТИ РОЗБУДЖЕННЯ І ПЛЕКАННЯ ЛЮДСЬКОЇ ЕНЕРГІЇ

СТАТТЯ, ВІДЗНАЧЕНА НА КОНКУРСІ „ДІЛА".

Людська енергія — це та творча сила, що виявляється у праці, у працездатності.

Не всяку силу можна назвати енергією. Можна собі уявити професійного силача з надзвичайною тілесною силою, непереможного у змаганнях, але позбавленого всякої енергії у психольоґічному того слова значінні*), слабовільного та для свого оточення малокорисного. Але буває й навпаки: Слабосила, хирлява, своїм зверхнім виглядом зовсім непоказна одиниця може виявити незвичайну енергію, що мусить викликати зачудування не тільки у прихильників, але навіть у ворогів тієї людини. І таксильні, енергійні акорди з уст кволої Лесі Українки мусять захопити навіть апатичних людей до чину, до вияву своєї життєздатности:

Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Жити хочу! Геть думи сумні!

І так енергія — це та животворна й життєрадісна сила, що побуджує людину до творчої праці, кидає її у вир життя, пориває навіть вялі одиниці до великих подвигів, необхідних для створення скромного варстату праці чи могутньої держави.

З енергією тісно звязана сила волі, послідовність у вчинках, систематичність у змаганні до наміченої мети: джерелом енергії мусить бути охота до творчої праці, вислідом енергії — користь. Некорисне витрачування сил може викликати знеохочення до праці, апатію і тимсамим притуплення енергії.

Коли читаємо спостереження природознавців про творчу, зорганізовану працю муравлів чи бжіл, про мистецьке будування гнізд деякими птахами, напр. ластівками, то чи можна тим малим створінням відмовити енергії? Ба, навіть більше! Енергія тих тварин повиннаб застидати млявих людей та заохотити їх до енергійної творчости. А відлет птахів у вирій — чи це не такі самі зусилля, що їх подивляємо у переможців океанів, чи це не той самий вияв невичерпаної енергії, властивої людям із залізними нервами, незвичайною силою волі та незахитною послідовністю? Такою силою духа відзначаються всі великі одиниці в усяких ділянках творчої праці.

Приклади з давнішої й сучасної історії дозволять нам на деякі висновки. В історії давньої Греції захоплюємось героїчними подвигами дрібних військових частин, що в боротьбі з численними полчищами перських наїзників доказали справжніх чудес своєю невсипущою енергією та любовю рідного краю. Не зважаючи на суперечки між собою, уміли давні грецькі племена в переломових хвилинах, коли рішалась доля спільної батьківщини, спромогтися на велитенські чини та збентежили нераз наїзників, що числом переважали їх кілька разів. Не бракувало їм тоді славних вождів та державних діячів у роді Мільтіяда, Темістокля, Аристида, Перікля, Демостена і т. д., що своєю енергією, вірою в перемогу довели своїх земляків до незабутньої слави. Коли не стало тих енергійних одиниць, упала давня слава непереможної Греції. Вона втратила своє політичне значіння та стала залежною від волі сусідніх держав.

В історії давнього Риму, що з малих початків став могутньою всесвітньою імперією, подивляємо енергію державних діячів у роді Цезаря, Августа та ін., що таксамо силою своєї залізної енергії, своєю могутньою індивідуальністю, часто навіть жорстокістю вміли накинути неслухняним чи несвідомим масам свою волю, організуючи, систематично розбудовуючи та доцільно довершуючи почату будову держави. Одначе коли вичерпалась енергія здебільша тому, що не стало відповідальних, духово сильних та енергійних провідників, розпалася велика римська імперія.

Але й новіша історія може нас дечого навчити. Поневолений народ, що змагає до незалежного культурно - економічного життя, до збудування самостійної держави, не повинен рахувати виключно тільки на щасливий збіг історичних чи міждержавних обставин, але заздалегідь систематичною організацією мас, економічним розвитком, творенням варстатів праці згуртувати капітали, необхідні для будування держави, для створення тої сили, що з нею мусять рахуватися сусіди-конкуренти. Клясичним прикладом можуть бути для нас Чехи, що в часах австрійської неволі зуміли своєю муравлиною економічно-культурною працею приготовити відповідний ґрунт для власної держави. Масарик, Бенеш та ін. ніколи не зражувались початковими невдачами. Вони своєю енергією витворили в чужих державах прихильний для Чехів настрій. Постійним накликуванням зуміли пірвати за собою чеський нарід до остаточної боротьби з Австрійцями, до створення таких цінностей, без яких не можна собі уявити державної нації.

Серед Українців було і є теж чимало енергійних одиниць, що своєю невтомною працею, силою духа та організаційним хистом прислужилися для української культури: На економічному полі пок. Е. Олесницький, на полі науки М. Грушевський, на полі рідного письменства великий І. Франко, на полі спорту І. Боберський. Чи можна в цій статті вичислити всіх тих невтомних працівників, що їх енергії завдячуємо стільки досягнень? Усеж таки їх було дуже мало!...

Нехайже кожний працює у своїй робітні чи установі якнайенергічніше для української нації: Учитель нехай защіплює в серця молоді зерна правди й науки. Але щоб його праця могла принести користь, мусить він виявити необхідну енергію: потурання і млявість і жорстокість знеохочують молодь до праці. Тільки рішучість, получена із прихильністю, витворює ту милу атмосферу, що в ній діти загартовуються до праці.

Систематичність, послідовність і справедливість в оцінці дитячої праці викликують у дітей замилування до творчости і тимсамим розбуджують енергію, що така потрібна в дальшому життї молоді.

Подібної тактики повинні придержуватися всі, що мають організувати людей до праці. З енергійних одиниць творяться й енергійний колєктив. Розвинути енергію в інших можна передовсім тим, що ми їх переконаємо в користі вислідів їхньої енергії.

Організація праці в якійсь установі вимагає відповідного розподілу. На чолі установи, що має успішно працювати, мусять стояти такі енергійні одиниці, що вміють доцільно розділити працю. Виконання якоїсь праці мусить відповідати умінню та силам кожної одиниці. Виконавці дорученого їм діла мусять бачити корисність своєї праці не тільки для себе, але й для загалу. Організатор мусить їх постійно заохочувати; він не повинен їх зражувати, коли в початках трапиться невдача. Щоб розвивати і плекати енергію серед колєктиву, мусить організатор передовсім своїм особистим прикладом, обовязковістю і солідністю здобути собі довіря й пошану серед довірених йому працівників.

Виховний момент корисно впливає також на старших. Тому організаторови доводиться часто заохочувати до праці та в тій цілі вказувати на зразкову працю визначних людей, напр. Едісона чи Марконія, що довели до епохальних культурних досягнень. Але скільки енергії витратили ці винахідники, скільки недоспаних ночей треба було їм пожертвувати на те, щоб осягнути свою ціль!

Керманичеви праці треба часто боротися з т. зв. диссипацією, себто розсіянням, обезціненням та затратою енергії. Він мусить бути тонким знавцем людських душ, уміти викресати вогонь, де завважить занепад енергії, ласкавим словом, прихильністю та добрим прикладом підбадьорити до творчого чину.

Дослідники (Проті й інші) твердять, що впорснення молодої крови в організм людини в середньому віці впливає на краще самопочуття, на життєву бадьорість та приплив енергії. Не беруся порушати цієї ще може замало випробуваної методи. Всеж таки люди в середньому віці не повинні відмежовуватися від молодих ідеалів, але старатися зрозуміти молодь, наслідувати її в спортових змаганнях.

Гигієнічним життям, стриманістю від алькоголю, розумними розвагами повинні старші люди відмолоджуватися, себто старатися бути „вічно" молодими. Здоровля і погідний настрій, можливий навіть і в нинішніх скрутних умовинах — це важні чинники для плекання енергії. Радість є товчком до всякого творчого почину. Пригноблення притуплює енергію людини.

Нераз якесь нещастя вбиває енергію навіть загартованої людини, але буває навпаки: недоля чи скрутне положення, в якому нараз опинилась безрадна досі особа, виявляє дивну енергію, ще й інших захоплює за собою до енергійної боротьби з несприятливими життєвими умовинами. Все залежить у значній мірі від індивідуальних властивостей одиниці. Одначе обовязком зорганізованого українського громадянства є нести матеріяльну й моральну поміч тим одиницям, що з незалежних від них обставин опинились раптом у безвиїдному положенні. Треба викресати у тих, що затратили енергію, новий вогонь, треба безпощадно викорінювати апатію серед нашого суспільства.

Український нарід мусить відновитися. В народній організм треба впорснути свіжий приплив енергії, новий запал до праці. Він жити хоче й мусить жити — всім гробокопателям наперекір! Геть думи сумні!...

Володимир Орленко.

*) Ми тут, розуміється, абстрагуємо від т. зв. кінетичної та взагалі від усякої механічної або динамічної енергії.

Інтереси.

— Бачиш, цей пан, що йде другою стороною хідника, збагатився страшенно. Кажу тобі, багач на цілу губу, а зачав від сотиків.

— А тепер?

— Тепер має 200,000 злотих довгу.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗА ЦІЛОДЕННУ УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ.

При всіх нагодах чуємо нарікання, що пропадає наша молодь. Цілком добрі завваги чуємо, а то, що через посилання наших дітей до чужих шкіл не можемо виховати як слід свого українського доросту. Отже це є та прірва, через яку наша молодь від нас тікає. Цьому треба зарадити так, як заряджують інші національні групи. Вони організують свої цілоденні школи, не зважаючи на те, що мають під боком публичну школу.

Минулого року запросили ми до парохії св. Юра в Ню Йорку Сестри Василіянки, щоб вони провадили вечірню школу. Вони уладили її зразково в домі під ч. 30 Іст 7-ма вулиця, привчили дітей прилюдних виступів на ріжних вечерках, виставах і концертах та здобули загальне признання для школи. Цього року хочемо школу поширити в той спосіб, щоб перемінити її на цілоденну. Але це буде залежати від того, чи буде досить дітей до цілоденної української школи. Вона буде ведена на лад приписаних шкіл, як цього вимагає закон, але крім того будуть там учити української мови й релігії. Отже виховний дух буде український. А це власне те, що нам потрібне.

Треба надіятися, що українське громадянство міста Ню Йорку зрозуміє вагу такої установи і дасть доказ цього зрозуміння тим, що якнайскорше до української цілоденної школи зголосить всіх українських дітей, що мають розпочинати першу клясу цього року. У той спосіб положиться основи під цілоденну українську всенародню школу.

Петро Гринишин,
Ню Йорк.

Страшний дім.

А.: Чув я, що в тому мешканні щось страшить!
Б.: Так, пане, бо там мешкає моя теща...

— Ви мусіли дуже змокнути підчас останньої бурі.
— О, так!
— А де ви були?
— У ванні.

М. Нодь.

ПРИВИД

Удо Томандель обтер собі піт з чола, бо мав іще пів години дороги до міста, а вже недалеко було до девятої.

Особовий поїзд промчався попри нього. Тривожно, а рівночасно й тужно дивився за ним довшу хвилину. Наскільки то вигідніше та скоріше дістаєсь би до мети, колиб був поїхав поїздом.

Та ні! Просто з несамовитою тривогою дивився мовчки на вантажний поїзд, що саме надїжджав.

— Завтра... завтра поїду поїздом — сказав сам до себе та зітхнув глибоко. Потім тяжко віддихаючи від надмірної натуги, став майже бігти до міста.

В канцелярії сів скоро при свому столі та забрався горячково до праці.

Один з товаришів шепнув йому на вухо:

— Директор нині знову звернув увагу... Ствердив уже тричі, що ти спізняєшся.

Томандель зітхнув. Щож міг зробити?

Схилив голову ще нижче над книжкою та писав далі.

Увійшов директор і звернувся просто до Томанделя.

— Пане Томандель, прошу до мене! — сказав коротко та пішов.

Томандель устав з крісла та пішов за шефом. Чув, як зі страху вгинаються йому коліна.

— Пане Томандель, чому ви останніми часами все спізняєтеся? — спитав його директор у своїй канцелярії.

Бухгальтерови виступили на чолі великі каплі поту.

Стояв мовчки.

— Прошу вияснити мені отверто причину.

— Я йду пішки — сказав тихо Томандель.

— Пішки таку далеку дорогу? — здивувався директор. — Чи при вашій платні не можете собі позволити на залізницю? Коли не помиляюся, то ви дістаєте навіть додаток на залізницю.

— Так, та... та... мені дуже тяжко вияснити причину...

— Так? Я не можу толерувати в себе такої неточности. Будете мусіти приписати собі самі наслідки!

Томандель поблід. Хотів щось сказати, та наслідком схвилювання не міг промовити словечка. Та вкінці взяв верх інстинкт самозбереження: становище! Хліб насущний!

— Мені раз снилося щось жахливого, пане директоре, — почав нерішучо, щоби далі говорити вже плинно. Снилося мені, що я їхав особовим поїздом до праці та при так званій „рампі смерти" поїзд зударився з вантажним. За хвилиночку я лежав на шинах з роздавленим черепом і страшно змасакрованим тілом... Від тоді я вже не маю відваги всісти до поїзду. Я все потішаю себе тим, що сниться — спиться та що при згаданій рампі вже двацять літ не було катастрофи. Прошу мені вірити, пане директоре, що я пробував усього, щоби побороти цей нерозумний страх. Та все дарма. Я все встаю раннім ранком, одначе жду що дня поки не відіде вантажний поїзд, щоби переконатися, що особовий поїзд вїхав на стацію без ніякої пригоди. Що дня постановляю, що на другий день напевно поїду залізницею. Тимчасом на другий день усе зачинається наново.

Директор глянув трохи зворушений на молодого, змученого чоловіка.

Встав з крісла та поклепав бухгальтера по плечах:

— Дурниці, пане Томандель! Старші люди не повинні так перейматися снами!

**

Заки канцелярію замкнули, возний дав Томанделеви лист від його нареченої Ілі:

Писала, що їде до тітки, тому обоє не могтимуть стрінутись вечором.

Цей лист настроїв погано Томанделя.

На хвилиночку побачив в уяві постать того незнайомого юнака, що вклонився ввічливо його нареченій, як якосьтут Томандель відпроваджував її до дому.

Іля пояснила йому, що той пан живе в тому самому домі, що й вона.

**

Томандель був уже далеко за містом. Старався на силу думати про щось інше, та це йому не вдавалося...

Думки верталися все до нареченої. В уяві бачив її, як сиділа на канапі з тим юнаком, як цілувалася з ним і пестилася.

Цей привид переслідував його без упину. Не міг його відігнати від себе. Нараз відвернувся та став іти скоро в напрямі дому нареченої.

**

Задзвонив схвильований. Коли йому відчинили, впав наче буря в кімнату.

Іля сиділа на канапі та вишивала гарну подушку, яку — як сказала — хотіла дати йому на його уродини.

Зворушений Томандель поцілував гарачо її руки та всміхнувся такий щасливий.

Іля оповіла йому, що була лише недовго в тітки, бо тітка якась трохи нездорова. Як вернулась, взялася зараз до цієї роботи.

— Мама пішла до кіна, — сказала Іля — та я не хотіла ніде йти без тебе... Воліла лишитися дома.

Якіж любі були для нього ці слова!

— Дурню, дурню! — докоряв сам собі, як вертався до дому. — Як ти міг так безосновно підозрівати!

Рішився нараз і всів до поїзду, щоби їхати до дому.

Всього кілька секунд боровся з привидом залізничої рампи.

Ті глупі, нерозумні примари кинули таке підозріння на Ілю, на його вірну, добру дівчину!

Сказав собі, що визволиться раз на все від своїх хоробливих привидів.

**

Та дійсність хотіла інакше.

— Іле, моя люба дівчинко... — думав саме щасливий, як особовий поїзд зударився з вантажним біля „рампи смерти" наслідком хибного наставлення зворотниці...

Томандель лежав на шинах із розбитим черепом і страшно змасакрованим тілом.

Його мертві, нерухомі очі не побачили вже навіть — у привиді, як після його відходу вийшов зпоза портієри гарний юнак і став далі залицятися до Ілі.

— Богу дякувати, що той дурень уже забрався — сказав юнак до Ілі.

Гарна дівчина засміялася дрібним голосочком.

**

Шкода, саме тоді Томандель не повинен був їхати залізницею.

З передвоєнного гумору.

Народовець: Прошу вас, чому між вашими кацапами нема ані одного славнішого поета або письменника?

Кацап: Та воно правда! Мудріші до вас поприставали, а нам лишилося саме сміття.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ВИЛИМАНТИК, КОНН.

Зі свята 300-літної річниці стейту.

Цього року стейт Конетікот обходить 300-літню річницю свого існування. Велике свято цілого стейту приготовляється на жовтень у місті Гартфорд. Місцеве свято відбулось у Вилимантику в перший тиждень липня. Міська управа і комітет цього свята уладили найголовніші точки в середу, 3-го липня, і в четвер 4-го липня.

В середу вечором на великій площі, на великій, спеціяльно збудованій сцені, відбувся попис усіх народностей. Між ними була запрошена до виступу й українська громада. Так наші танцюристи виступили з українськими народними танками в народніх костюмах. Яке враження зробили українські танки і костюми, не пишу, бо вже нераз наш нарід був свідком такого враження вже не в однїй місцевости. Український костюм і танки укладу п. В. Авраменка всюди прямо чарують чужинців.

Українська громада не була в силі виступити в похід на четвертого липня, бо в місцевости є мале число Українців, і просила наші околичні сусідні громади до помочі. При їх помочі українська група виступила в похід найкраще і найчисленніше та дістала признання від американської публики. Навіть наші приятелі Поляки хоч-нехоч мусіли дати нам признання, бо самі виступили ні сяк ні так. Признання за цей виступ належиться громаді з Вунсакет, Ровд Айленд, Тов. ім. Івана Франка й Українському Червоному Хрестови з Норвич, Конн., усім поодиноким громадянам, а також Українській Банді з Вунсакет, Р. Ай., котру товариство винаняло на день 4-го липня, не зважаючи на великі кошти, щоб тільки піднести українське імя. Старався зробити все по змозі якнайкраще і наш комітет, а особливо наш громадянин В. Гірчиця; його в тім заслуга, що міський уряд і комітет цього свята віднеслись до Українців так прихильно.

Андрій Савка.

ВІДОЗВА

до бувших старшин стрільців Української Армії як і до всього українського громадянства.

Сумна вістка облетіла всю українську пресу. В Едмонтоні (Канада) помер несподівано бувший отаман (майор) Укр. Гал. Армії, бл. п. Богуслав Шашкевич. Був це один з ліпших старшин Укр. Гал. Армії, і один з небагатьох старшин штабовців української збройної сили. Заслуги цеї військової людини в українській визвольній війні як на Західних так і на Східніх землях України є занадто великі і сильні, щоби хтось не застановився над ними.

З весною 1919 року на Україні, заки ще Польща показала „захцянку" захопити і правобережну Україну, тоді, коли знеможені тифом галицькі військові частини і невеликі військові частини бл. п. головного отамана Петлюри переживали польські, царофільські (денікінські) і большевицькі періферії, бл. п. отаман Шашкевич на чолі двох полків узброєної кавалерії й одного гарматнього полку не прийма ніяких цих ворожих нам орієнтацій. В так званім чотирокутнику смерти (бо і Румунія тоді обсадили були лінію Дністра) була його остання військова частина, яка гордо тримала наш синьо-жовтий прапор, завзято його боронила і його не сплямила. Разом з бл. п. отаманом зо старшин були тоді: його дружина, сотник гарматнього полку Кречковський, поручник Панас, четар Боднар і інші, яких назвища ниңі годі знати. Перебившись тоді збройно серед такого всякого „фільства" до ґрупи ґенерала Удовиченка, бл. п. отаман Шашкевич з тризубом на шапці не йшов боронити Польщі, що в тім часі це мало місце. Літом 1920 року перейшов на Чехословаччину і від того часу жив на імігрaції. Поховано його 26. червня 1935 року на міськім цвинтарі в Едмонтоні. Хоч тут у Канаді не уділявся в житті наших національних орґанізацій, то залюбки в приватних розмовах говорив, що коли на рідних землях спалахне боротьба, то він там борше буде, як хто. Його військовий характер є гідний характеру полковника Богуна з нашої козацької доби.

Сьогодня на рідних землях України вороги зарівнюють землею могили наших героїв. Кости їх викидають, та новим нашим трупом, що боровся за наш нарід і нашу землю, затроюється суп-ворог, що це робить. А на вільній землі в Канаді наша імігрaція і тут уроджені Українці повинні спромогтися поставити памятник цьому незабутньому героєви наших недавніх визвольних змагань на славу для грядучого покоління. В тій цілі оснувався тут в Едмонтоні комітет з льокальних організацій Союзу Українських Самостійників, Укр. Стріл. Громади і Укр. Нац. Обєднання для видвигнення памятника бл. п. отамана Шашкевича. До цього часу в Едмонтоні зібрано суму $50. Українці мусять шанувати память своїх героїв. Без цього нам не бути. Просимо українське громадянство про лепта на кошти поставлення памятника. Ласкаві датки підписаний комітет просить слати на адресу касієра комітету:

W. Hawrysh,
10275 — 101 St.,
Edmonton, Alberta.

Виказ жертводавців оголосимо в часописах.
В Едмонтоні, дня 15-го липня 1935.

За комітет С. У. С., У. Н. О. і У. С. Г.:

Д. Верхомин, В. Гавриш, Н. Юсипчук, Осип Юркевич.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На допомогу українським студентам.

Бувшим ученикам Рідної Школи, які тепер вчаться за границею, прийшли з допомогою: по $2: П. Ґаврис, М. Гаьошин; по $1: М. Бойчук, О. Зубар, С. Гук, П. Шнайдер, І. Гук, Т. Гук, М. Ратуцкий, Г. Паламар, Д. Грабівський, В. Босий, П. Папроцький, М. Білий, М. Вамбукат, Н. Тарас, д-р І. Сміт; по 50 ц.: Г. Кіт, В. Савчук, Лев Мороз, А. Назар. Разом зібрано $21 і передано до Обєднання.

До повищої збірки треба додати, що згадані студенти в більшости то політичні вязні, що були оскаржені актом обвинувачення золочівським окружним судом за приналежність до О. У. Н. Деякі з них відсиджують довголітні кари, інші дісталися за границю.

Максим Іванів,
Ню Йорк, Н. Й.

Наші діти.

— Мамусю, питає мала Ірка, чи люди ростуть в землі?
— Звідки ти це взяла? — відзивається мама.
— Бо вчора, як приїхав вуйко, то, показуючи на мамусю, запитався татка: звідки ти викопав таку бабу?

— Знаєш, Петрусю, бузьок приніс тобі маленького братчика; хочеш його оглянути?
— Е, що там братчик, відповідає Петрусь, я волів би побачити того бузька.

Велике чудо.

Під хайдером стоїть гурток жидів. По черзі оповідають собі про великі чуда, які творили ріжні цадики. На кінці Моріц хоче теж оповісти про якесь чудо:

— Мій ребі йшов раз вулицею і стрінув чоловіка без ноги, що йшов, підпираючись палицями. Мій ребі став, підніс руку і сказав натхненим голосом: „Кинь палиці!" Каліка кинув палиці, але впав і зломив собі ще й другу, здорову ногу.

Моріц скінчив.

— Алеж це не є жадне чудо! — відізвалися гуртом жиди.

— Так, — відповідає спокійно Моріц, — але я це бачив на власні очі!

У лісі.

Лісничий (до селянина): Ов, то тут вільно гриби збирати?

Селянин: Га, та збирайте, паноньку, хтож вам боронить?

Закоханий.

— Панно Олено! Я вас так люблю, що розум трачу!

— Або то правда! — а перед хвилею поцілували слугу Ганю в кухні.

— Бачите, панно Олено, це я вже сам не знаю, що роблю.

ПЯТЬДЕСЯТЛІТТЯ СТАТУЇ СВОБОДИ

Наступного року будуть святкувати пятьдесятліття докінчення будови та відслонення „Статуї Свободи Освічуючої Світ", яку злалив французький різьбар Бартольді. Вже почалися приготування до того свята. Бюро державних парків при департаменті внутрішніх справ закликає ввесь інтересований загал допомогти відшукати та зібрати поезії й картини Статуї Свободи, які появлялись у той час, коли Франція передала статую Злученим Державам.

Це ділялося 28. жовтня 1886 року, коли то величавий бронзовий памятник, взнесений на підніжу серед острова Бедло в нюйорській пристані, відслонив президент Кливленд у приявi великого здвигу народу, серед якого стояв сам творець статуї. Статуя була витвором думок Фридриха Августа Бартольдія, визначного французького різьбаря, котрий призначив її для французько-американського союзу 1874 року. Кошти будови покрито добровільними датками, котрі виносили загально $600,000, а вся робота продовжувалася пять років.

Статуя важить 225 тон. Її висота по кінець смолоскипа виносить 151 стіп і пять цалів. Сорок людей можуть вигідно стояти на її голові, котрої розмір від бороди до черепа виносить 17 стіп і 3 цалі. Її пястук витягненої правої руки має 42 цалі довготи, рамя досягає грубости 12 стіп, вказуючий палець вісім стіп довготи, ніс чотири стопи і 6 цалів, а пояс 35 стіп грубости. Смолоскип може легко вдержати 12 людей.

Статуя Свободи Бартольдія перевищає висотою статуї в Родеї, котра, як кажуть, мала коло 105 стіп висоти, а також статую Нерона, котра, за переказами, була 120 стіп висока. Прославлена статуя Юпітера різьби Фідія, кажуть, виносила 60 стіп висоти.

Від дня відслонення статуя Свободи, держачи в одній руці книгу законів, а в другій запалений смолоскип, була першим проблеском Америки для більшости з 25 міліонів чужинців, що приїхали до Злучених Держав. Зразковий твір Бартольдія оспівували кожною мовою по широкому світі. Збірка тих писань та артистичних картин булаб одною з поважних сторін програми у святкуванню пятьдесятьліття Статуї Свободи. Збірки або пропозиції, де такі матеріяли можнаб відшукати, слати на таку адресу:

GEORGE A. PALMER,
Superintendent of the Statue of Liberty National Monument,
Fort Wood, N. Y.

ФЛІС.

Чого тішиться.

— Ти чого в таким гуморі?
— Вертаюсь від дентиста.
— ???
— ...і не застав його дома.

Песиміст.

— Як я був ще кавалірем, то сидів у шинку, щоб не бути самому. Сьогодні сиджу в коршмі, щоби бути хоч хвилину на самоті...

В Німеччині.

— Представте собі, що я був примушений лежати з ангіною два тижні.
— Що? Знов з цею жидівкою?!

Дещо з любови.

Спочатку Володко був залюблений в Іванці по вуха, потім вона кидалася йому на **шию**, а як оженився, то влізла йому в **печінку** й вилазить тепер **боком.**

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ.

(79)

Переполохана Ронда ждала в гаремі на короля ґорилів, що, на її думку, мав її забрати. Але він не приходив ні цього ні другого дня. Самиця, що її звали Катерина Пар, ще була найменше ворожо до неї наставлена. Ронда просила її, щоб вона пояснила їй, дивні таємниці говорячих звірів.

„Що то за таке диво, що ви його називаєте „Творцем"? — запитала вона. „Це не диво, а людина", відповіла тамта. „Це дуже старий чоловяга і він був тут, в Англії, все. Він наш бог. Він нас сотворив. Він знає все і він страшенно могутній. „Чи ти бачила його коли?" — запитала Ронда.

„Ні. Вже літа минули, як він тут був. Тепер він у спорі з королем. Отсе причина, чому Генрих не приходить. Творець загрозив йому, що зітне йому голову, коли він візьме ще одну жінку. Він каже, що Генрих Осьмий може мати лише шість жінок".

Наступного ранку Ронду розбудив пронизливий крик довкруги палати. Самиці-ґорилі збіглися до вікон і глядiли вниз. Дівчина споглядала через їх плечі і бачила брутальну боротьбу, що йшла між двома ґорилячими арміями. А вона була предметом отієї війни!